

Місто як феномен в рамках соціального простору-часу

В статті розглядається феномен міста як яскравий приклад соціального простору-часу, освітлюються питання виникнення міста, віддзеркалення соціокультурної ситуації в суспільстві на просторово-часових характеристиках міста, приводиться оригінальна класифікація міст, а також осмислюються основні межі соціального простору міста і особливості переживання соціального часу.

Метою даної роботи є проведення глибокого аналізу та виявлення сенсу, яким насичене соціальний простір міста.

Простір і час – поняття багатовимірні. Немов як у творі скульптора, зміст і форма статуї обумовлюють одна одну, так і в реальності, коли розмова заходить про соціальний простір і час, як правило, говорять про їх взаємозв'язок. Під соціальним простором розуміється «такий простір, який формується соціальними процесами і взаємодіями (індивідів), в якому ці процеси і взаємодії реалізуються», а під «соціальним часом» – сукупність внутрішньо властивих (суб'єктивних) індивідам відчуттів часу, вплетену в нескінченно різноманітну тканину об'єктивного часу. Нероздільність вищезначених термінів допомагає зрозуміти розроблений А. А. Ухтомським термін «хронотоп», який був концептуально і методологічно обґрунтований М. М. Бахтіним, і означає єдність просторово-часових параметрів, спрямованих на вираження певного соціокультурного сенсу.

Становлення і розвиток міста збігається за своєю сутністю зі становленням і розвитком цивілізаційних основ аксіологічно-світоглядного та соціально-регулятивного аспектів міжособистісної взаємодії. Місто з'являється як комунікативне середовище, яке породило нові засоби спілкування: писемність, структурування людського життя через «розпорядок» (штучну організацію життєдіяльності) і «хронотоп» (концентрацію культурно-історичних артефактів в територіально-предметній середовищі, місто як музей історії).

Місто є яскравим прикладом структури соціального простору. І в першу чергу це обмежений простір. Простір є те, що керує світом, намічаючи кордони. Даючи назву хаосу воно висвітлює речі, накладаючи на них кордони. У соціальному просторі міста можна виділити центральну частину і периферію. Але перш за все необхідно вказати важливі властивості міського простору – нерівномірність і неоднорідність. Подібно нерівномірного розподілу будинків і споруд, інфраструктури та транспорту, нерівномірність, наповненість і насиченість життя: у центрі міста життя дуже динамічне, час посилює свою течію. Соціальний простір міста наскрізь пронизує ієрархічну структуру міського товариства, в якій безліч індивідів (городян) розподілені за певними

позиціями і виконують конкретні функції. «Соціальна реальність», про яку говорив Е. Дюркгейм, є безліч невидимих зв'язків, тих самих, що формують простір позицій. Причому, в центрі міського простору «павутина» соціальних відносин набагато щільніше, ніж на периферії

Цікавим є той факт, що більшість городян вважають ідеалом міста його історичний центр. У людській свідомості, найчастіше, все місто виявляється представлений через образ його центру. Периферія для городян всього лише місце відпочинку, ночівлі, роботи. Городяни їдуть на свято або інший масовий захід в історичний, духовний центр міста. Центральна частина географічного простору міста, як правило, є центральною і в соціально-комунікативному плані.

Саме в центрі міста втілюється задум творців міста, ідея, яка покладена у фундамент його заснування. Іншими словами, у створенні міста особистий простір-час кожного окремого індивіда вписується в загальний контекст простору-часу інших індивідів, переплітаючись, утворює новий тип об'єктивного соціального простору-часу міста. Час є абсолютно перший формальний принцип чуттєво сприйманого світу. Адже всі без винятку предмети можна мислити або разом, або розташованими один після одного, притому вони ніби включаються протягом єдиного часу і певним чином ставляться один до одного, так що через це поняття, початкове для всього чуттєвого, необхідно виникає формально ціле, яке не є частиною чогось іншого, тобто світ феноменів. У рамках соціального простору-часу таким формальним цілим перед людьми постає феномен міста. Отже, всяке місто це, перш за все, культурна ідея. Згідно соціокультурної теорії генезису міста, особливого звучання надавало майбутньому місту сплетіння в даному місці доріг: морських, річкових, і сухопутних. Місто з'являється як центр комунікацій. Наслідком цього стає «семіотичний поліглотизм», таке місто – місце зустрічі різних культур, різних мов.

Таким чином, місто було розглянуто в системі соціального простору-часу. Після проведення глибокого аналізу, стало очевидним, що в сучасному світі саме місто зумовив появу нового життєвого простору.